

LUCIUS ANNAEUS SENECA

MEDEA

Introduktion

Lucius Annaeus **Seneca** (4 f.Kr. – 65 e.Kr.) blev født i Corduba i den romerske provins Hispania (Spanien) i en velhavende familie. Som ung blev han sendt til Rom for at få en god uddannelse. Han udemærkede sig hurtigt som advokat og dommer, og blev i 52 e.Kr. udnævnt til privatlærer for den romerske kejsers adoptivsøn, Nero, der blev kejser i en alder af blot 16 år. Under Neros tidlige regeringstid var Seneca hans vigtigste rådgiver og de facto regent i Romerriget. Nero viste sig dog hurtigt at være sindssyg, hvilket bl.a. udartede sig i en række henrettelser af og snigmord på sine nærmeste rådgivere og familie, heriblandt sin egen mor. Seneca forsøgte derfor at trække sig tilbage fra livet ved hoffet, men efter en sammensværgelse mod Nero blev han (måske uskyldig) af Nero tvunget til at begå selvmord.

Seneca nåede i sit liv at udgive en lang række filosofiske skrifter, både breve og bøger, hvori han udlægger en særlig filosofisk retning kaldet *stoisk filosofi*. Stoisk filosofi går i korte træk ud på, at mennesket som individ bør opføre sig i overensstemmelse med sin sande rationelle natur og for alt i verden undgå at komme i sine følelsers vold. Kan mennesket det, vil det være i stand til at udholde alt, hvad skæbnen har bestemt, det skal udsættes for.

Udover sine breve og bøger, skrev Seneca også en række tragedier på latin efter græsk forbillede. Hans *Medea* er for en stor dels vedkommende baseret på Euripides' version af historien, men den bærer i høj grad præg af Senecas stoiske filosofi. Følgende uddrag er hele femte (og sidste) akt, der nogenlunde svarer til vv. 1101-1400 af Euripides' tragedie

FEMTE AKT

BUDBRINGER

880 Alt er forbi, og rigets sikkerhed
er væk: Kongen er brændt og datter'n med

KORET

Hvordan?

BUDBRINGER

Han blev lokket på kongeviis:
Med gaver!

KORET

Hvilke farer ku' de gaver
gemme?

BUDBRINGER

Jeg så det ske, det frygt'lige, men
kan knap tro det...

KORET

Men hvilket "frygt'lige"?

BUDBRINGER

885 En heftig ild rasered' målrettet
borgen, som nu er styrtet sammen, så man
frygter for byen.

KORET

Vand kan slukke ilden!

BUDBRINGER

890 Nej, for på mystisk vis føjes der spot
til skade: Vandet nærer ilden så den
raser des mere. Vores forsvar fejler!

AMMEN

Skynd dig og flygt, Medea, ud af Pelops'
land og til ligemeget hvor, men hurtigt.

MEDEA

895 Sku' jeg ta' flugten? Var jeg flygtet før,
ville jeg vende om for dette skue:
En ny slags bryllup! Hvorfor svigter modet?
Følg op på din succes! Hvor sølle var din
hævn om den stopped' hér? Mit gale sind,
er Jasons straf et liv alene, elsker
du ham endnu. Nej, find en ny slags straf,
900 bered dig: Ret og anstand skal du lade

fare. Den hævn er let som rene hænder
forøver. Dyrk din vrede, tøv ej mere,
hal gamle onder op fra hjertets dyb
med vold. Lad *dem* nu kaldes *kærlighed* til
905 familien. Nu til værks. Åh, de skal se at
alle forbrydelserne jeg begik
for Jason, var banale bagateller.
Med dem øved' jeg mig, for hvad ondt *kan* en
ung piges uprøvede hænder gøre?
910 Nu, nu er jeg Medea! Al min ondskab
har skabt mig: At min bror blev dræbt og skåret
i stykker, at min far berøved's sit
relikvie, og at Pelias dræbtes
af sine døtre, *alt* det glæder mig!
915 Min smerte, find på noget nyt. Til alt ondt
yder du kyndig hjælp. Hvad vil du, vrede,
med hvilke våben vil du ramme vores
troløse fjende? Modet har besluttet
noget afsindigt ondt, som endnu ikke
920 det selv vil kendes ved. Jeg fjols har haft
for travlt. Hvis blot min fjende havde haft
børn med sin frille... Vent! De børn du fik
med ham, er nu Creusas. Den rette straf er
924 fundet! Mit sind må forberede sig på
den *værste* ugering: I børn som fordum
925 var mine, må betale dyrt for farens
forbrydelser. Mit hjerte rammes af
frygt, mine lemmer stivner, brystet skælver —
af moderkærlighed fortrænges vreden.
Sku' *jeg* ku' udgyde børnenes blod,
930 de kære små? Nej, kom på bedre tanker,
min vrede, fri mig for en gerning så
uhørt og så grum. Hvad skal børn'ne bøde
for? For at ha' en far som Jason, *og*,
934 værre, til mor: Medea! Lad dem dø,
for de er *ikke* mine, lad dem dø, for
935 de *er* jo mine. Som min bror, er også
de uden skyld. Men hvorfor vakler du,

mit sind, og hvorfor løber tårer på
min kind, hvorfor vil kærligheden ét,
og vreden noget andet? Jeg er splittet.
940 Som havets bølger skummer op og brydes
først hér, så dér, når stride vinde pisker
dem op, sådan farer mit hjerte hid
og did. Åh, lad det drives bort fra vreden
og sætte moderkærligheden højst.
(*børnene kommer ind*)
945 Kom her, I kære små, det sorgfulde
hus' eneste trøst, og tryk jer tæt ind til mig.
Så længe *jeg* også må være hos jer,
skal jeres far se jer i god behold – min
afsked er nær! Snart flås I grædende
950 ud af min favn. Når *mine* kys snart ikke
kan nå jer, skal jeres fars det heller ikke.
Mit had, min vrede vokser nu og kalder
min hånd til hævn - jeg lader vreden råde.
Åh, gid den hovne tantalides flok
955 af børn var mine så jeg havde fjorten
stykk. Til min hævn var jeg for gold, men de to
jeg fødte rækker: Én for far og én for
min bror. (*ser Furierne for sig*) Hvem efterstræber Furierne,
og hvem er mål for deres brændende
960 slag, og for hvem bereder de nu fakler
plettet af blod? En kæmpe slange hvisler
ved piskens smæld. Hvem mon Megaera jager
med faklen? (*ser en skikkelse*) Hvem er skyggen dér, med spredte
lemmer? Min *bror*! Han vil ha' hævn, og hævn skal
965 han få. Stik fakler i øjnene på mig,
lemlæst mig, brænd mig, lad Furierne ta'
bo i mit hjerte. Kald dem væk fra mig, bror,
til Underverdens skygger, visse på at
hævnen vil ske, og lad mig ene: Brug
970 nu denne hånd og det sværd, den har trukket:
Med dette offer soner jeg din død.
(*skærer halsen på den ene søn over, hører støj*)
Hvad hører jeg? De væbner sig og vil

slå mig ihjel. Nu hvor drabet er sat
i gang, må jeg op på mit høje tag.
975 *(til den levende søn:)* Kom med mig! *(til den døde søns lig)* Også dig, dig vil jeg bære
i mine arme. Nu til værks, mit sind,
mist ikke modet. Folk skal se, hvad du kan!

JASON

(kommer ind med væbnet følge)
Enhver borger, som sørger over kongen,
følg mig, så vi kan fange gerningsmanden.
(peger på huset)
980 I våbenføre mænd, ret jeres våben
herhen og endevend huset fra grunden.

MEDEA

(træder frem på hustaget, toppen af scaena, og siger til sig selv)
Nu, nu er far og broder atter mine,
og kolcherne besidder atter skindet
af guld. Tilbage er min ungdoms stjålne
985 dyd og mit land. Tak, velvillige guder,
986 åh, hvilken festdag, hvilket bryllup! Kom nu,
forbrydelsen er fuldendt - hævnens endnu
987 ikke. Til værks mens hånden endnu kan.
Hvorfor vakler du nu, mit sind? Har vreden
fortaget sig? Jeg *har* fortrudt, jeg skammer
990 mig. Hvad har jeg arme dog gjort? "Jeg arme?"
Jeg *gjorde* det jo, og jeg frydes ved det -
(får øje på Jason nede på scenen)
og nu des mere: Se, den tilskuer
jeg savned' til min udåd. Uden *ham*
på første række, ingen forestilling.

JASON

995 *(kigger op, til mændene)*
Dér, se, hun står på taget, helt ved kanten.
Stik ild på huset så hun ædes op
af egne flammer.

MEDEA

Rejs en grav til dine
børn, og bered dem ligbål, Jason. Hvad man
skylder de døde, har jeg givet din
1000 hustru og svigerfar. Se, denne søn
har mødt sin skæbne, ham her gør det snart!

JASON

Ved alle guder, ved vor ægteseng, som
jeg *aldrig* krænked', ved vor fælles sorger:
Skån vores barn, for ja, al skyld er min!
1005 Til soning må du hell're tage *mit* liv.

MEDEA

Mit sværd skal trodse dig og såre dig ved
at spidde *ham*. Så gå, og find dig nye
ungmø'r og mødre.

JASON

Én søns død er straf nok.

MEDEA

Var ét drab nok for mig, da var jeg aldrig
1010 gået i gang. Selv hvis jeg dræber *to*, vil
min smerte ikke lindres. Bar jeg endnu
en gang dit barn i livet, ville jeg
bore og flå det ud med sværdets hjælp.

JASON

(*opgivende*) Fortsæt det onde du har sat i gang,
1015 jeg beder ikke mer', men gør det hurtigt.

MEDEA

Min smerte, nyd din ugerning, og tag
dig god tid. Brug den ene dag, man gav dig.

JASON

Dræb *mig*, du gale kvinde!

MEDEA

Vise *dig* den

1019

nåde?

(dræber den anden søn)

Perfekt, *nu* er det fuldbragt, og jeg

har ikke mer' at ofre til min smerte.

(en vogn trukket af slanger kommer til syne. Medea stiger op i den)

1020

Se *på* mig, Jason, gennem tårer. Kan du

kende din hustru? Sådan plejer jeg

at flygte. Himlen åbner sig for mig, og

jeg spænder slangekoblet for min vogn.

Hér! *(kaster den ene søns lig ned fra taget)*

Tag nu *dine* sønner,

(kaster den anden søns lig ned fra taget)

som en far bør!

1025

Jeg rejser bort i min bevinged' vogn.

JASON

Rejs bort over de høje himle, vis

verden, at hvor du er, findes ej guder!